

Liliana Kalita

Profesor Janina Sałajczykowa

Rocznik Gdański 7576, 229-230

2015/2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROFESOR JANINA SAŁAJCZYKOWA

Z głębokim żalem przyjęliśmy wiadomość, że 9 listopada 2017 roku zmarła Profesor dr hab. Janina Sałajczykowa, wybitna rusycystka, literaturoznawczyni, uczona wielkiego formatu, założycielka gdańskiej rusycystyki, wieloletni dyrektor Instytutu Filologii Słowiańskiej na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego, członkini Komitetu Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk i – od roku 1975 – Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

Odeszła Mistrzini wielu polskich rusycystów, wybitna badaczka prozy rosyjskiej XX wieku, autorka licznych publikacji, które stanowią trwałą i znaczącą spuściznę rusycystycznej myśli literaturoznawczej. Profesor Janina Sałajczykowa otaczała opieką zarówno studentów, jak i doktorantów oraz pracowników Instytutu. Inspirowała do poszukiwania ciekawych tematów, zachęcała do przeżywania fascynujących przygód intelektualnych.

Profesor dr hab. Janina Sałajczykowa studiowała w Instytucie Pedagogicznym im. Hercena w Leningradzie (1951–1955), a po jego ukończeniu rozpoczęła pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. W roku 1964 Profesor Sałajczykowa uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych z dramaturgii Leonida Leonowa [praca wydana została następnie pod tytułem: *Teatr Leonida Leonowa. Wybrane zagadnienia* (1967)]. W 1972 roku Profesor Sałajczykowa przeniosła się do Gdańska. Na Uniwersytecie Gdańskim uzyskała stopień doktora habilitowanego na podstawie monografii pt. *Twórczość Izaaka E. Babla. Zarys monograficzny* (1973), a także tytuł profesora zwyczajnego (1990). Obszary zainteresowań naukowych Profesor Janiny Sałajczykowej to przede wszystkim literatura rosyjska XX wieku – współczesna. Badaczce i ta, która wymagała odkrycia, zapelnienia białych plam w historii literatury. Problematykę badań wyznaczają już same tytuły książek: *Wieś w rosyjskiej radzieckiej prozie powieściowej lat 1917–1932* (1979), *Rosyjska proza marynistyczna lat 1917–1977 (Próba zarysu dziejów)* (1982), *Twórczość literacka Lwa Łunca* (1990), *Dziesięciolecie przemian. Proza rosyjska lat 1985–1995* (1998), *Literatura rosyjska XX wieku. Wybrane zagadnienia* (2001).

Profesor dr hab. Janina Sałajczykowa jest autorką ponad stu publikacji: książek, artykułów, recenzji, prac popularnonaukowych. Znaczący dorobek Jej spuścizny historyczno-literackiej stanowią teksty dotyczące twórczości Leonida Leonowa, Izaaka Babla, Lwa Łunca, Jewgienija Zamiatina, a oprócz nich prace poświęcone takim autorom, jak Walerij Briusow, Konstanty Fiedin, Aleksander Małyszkin, Osip Mandelsztam,

Wsiewołod Iwanow, Wieniamin Kawierin, Andriej Sobol i inni. Gdańska Badaczka w swoich tekstach podejmowała problemy poetyki prozy ornamentalnej, ekspresjonizmu, prozy wiejskiej, prozy historycznej lat osiemdziesiątych (Władimir Maksimow, Jurij Trifonow, Jurij Dombrowskij, Andriej Bitow) czy antyutopii (twórczość Aleksandra Kabakowa i Ludmiły Pietruszewskiej). W dorobku Profesor Sałajczykowej znajdują się także refleksje na temat motywów biblijnych w rosyjskiej prozie lat dwudziestych XX wieku czy motywów żydowskich w literaturze tego okresu. Wśród publikacji uczonej należy zwrócić uwagę również na omówienia najnowszej literatury rosyjskiej, w tym pisarstwa kobiet (m.in. Mariny Palej i Ludmiły Ulickiej) czy też prozy Olega Jermakowa i Anatolija Azolskiego.

Na początku XXI wieku domeną badań naukowych Profesor Sałajczykowej stała się literatura pierwszej fali emigracji rosyjskiej. Zjawisku temu gdańska rusycystka poświęciła monografię pt. *Prozaicy pierwszej fali emigracji rosyjskiej 1920–1940* (2003). Badaczka ma na swoim koncie również artykuły dotyczące twórczości poszczególnych pisarzy i pisarek, zaliczanych do rosyjskiej diaspory, tj. Gieorgij Iwanow, Władimir Nabokow, Nina Berberowa, Wasilij Janowskij czy – wyjątkowo – przedstawiciela trzeciej fali emigracji – Anatolija Gładilina.

Za unikatowe i nie mające precedensu w historii polskiej rusycystyki należy uznać opracowanie przez Profesor Janinę Sałajczyk rosyjskiej antologii noweli morskiej [„*Gorzki smak morza*”. *Antologia rosyjskiej noweli morskiej 1917–1977* (1982)] i wspomnianej już wyżej monografii o prozie morskiej lat 1917–1977. Publikacje te do dziś stanowią jedyny praktycznie wkład w badanie tej problematyki. Warta odnotowania jest również przygotowana przez Profesor Sałajczykową antologia pt. *Leninградzkie motywy* (1977).

Mniej znanym obszarem działalności Profesor Janiny Sałajczyk były tłumaczenia literatury pięknej. Spod pióra gdańskiej literaturoznawczyni wyszły przekłady powieści m.in. takich autorów, jak Lucy Maud Montgomery, Barbary Taylor Bradford, Evelyn Anthony, Charlesa Trittena czy Patricka Quentina.

Ważnym elementem życia zawodowego Profesor Sałajczykowej były pełnione przez nią funkcje, m.in. kierownika Zakładu Literatury Rosyjskiej UG (1973–1993), wicedyrektora Instytutu Filologii Słowiańskiej UG (1982–1986), dyrektora Instytutu Filologii Słowiańskiej UG (1993–1999). Ponadto Profesor Janina Sałajczyk była członkiem Zespołu Ekspertów przy Ministerstwie Edukacji Narodowej (1990–1992), członkiem Neofilologicznej Grupy Opiniującej przy Komitecie Badań Naukowych (1994–1995), wchodziła w skład komitetów redakcyjnych czasopism: „*Studia Litteraria Polono-Slavica*” (1993–2008) oraz „*Przeglądu Rusycystycznego*” (1995–2015, dalej w składzie komitetu honorowego). W latach 1999–2002 Profesor Sałajczykowa była członkinią Prezydium Komitetu Słowianoznawstwa PAN. Profesor Janina Sałajczykowa wspierała również środowisko gdańskich intelektualistów jako członkini Wydziału I. Nauk Społecznych i Humanistycznych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego.

Pozostanie w naszej pamięci jako wspaniały Nauczyciel, Profesor, Przyjaciel.

Cześć Jej Pamięci!

Dr Liliana Kalita
Uniwersytet Gdański